

Messadi per la radunanza communal digls 30 da november 2020

Agiunta tar l'invitaziun digls 16 da november 2020.

La suprastanza communal Az sottametta, stimadas votantas e stimos votants, igl rapport e las propostas concernent igls affars suandonts:

Parc Ela - renovaziun digl contract digl parc per igls onns 2022-2031

Scu tot igls oters parcs naturels svizzers stò er igl Parc Ela dumandar mintga 10 onns alla confederaziun da survagneir puspe la lubientscha (label). Scu part dalla dumonda stò igl contract digl parc tranter igls cumegns e l'Uniun Parc Ela, tgi è anc valevel anfignen alla feugn digl 2021, neir renovo per igls onns 2022 anfignen 2031. Igl votants e las votantas digl cumegn da Surses pon damai decider sch'igl cumegn duess far part per ulteriours 10 onns agl Parc Ela. Igl contract digl parc fixescha las incumbensas e las rollas tranter igls cumegns digl Parc Ela ed igl purtader digl parc (Uniun Parc Ela). Igl parc vign realisò schi quatter digls seis cumegns igl approveschan. Cumegns tgi refuseschan igl contract digl parc, totgan a parteir digl 2022 betg ple tar igl Parc Ela.

Las suprastanzas communalas resp. igl „Kleiner Landrat“ digls seis actuals cumegns digl Parc Ela (Alvra, Barvogn Filisour, Tavo [fracziun da Tagn], Farrera, Lantsch e Surses) èn sa cunvagnias sen en nov contract digl parc, tgi sa disfrantzgescha angal an pacs puncts digl contract digl parc d'anfignen ossa. Igl cumegn paian all'Uniun Parc Ela venavant ena contribuziun da commember (siva digl 2005 adegna madem: fr. 17.00/persunga ed onn). En augmaint dalla contribuziun n'è betg previa. Da nov è nia integro en artetgel, tgi lubescha ad en singul cumegn da sorteir avant taimp digl contract digl parc, schi en project niss cumprovadamaintg betg approvo resp. lubia, perchegl tg'igl li sa catta aint igl Parc Ela. Cun chella clausula da sorteida reagescha la suprastanza communal sen temas da restricziuns tgi èn per part anc adegna avantmang.

Discussiun davart la dumonda da scloder igl territori da skis da Savognin digl perimeter digl parc
L'ordinaziun davart igls parcs stipulescha - cun pacas excepziuns defineidas - tgi igl antier territori communal ò da neir integro aint igl perimeter digl parc. Tar igl cumegn da Surses ò chella cundiziun proco igls davos meis per discussiuns. Cunzont las pendicularas da Savognin teman d'aveir eventualas restricziuns per biagier or lour indrezs schi igl territori da skis è integro aint igl perimter digl parc. Per tala raschung veva igl suveran digl anteriour cumegn da Riom-Parsonz decida tar l'amprema votaziun igl 2010 da betg far part agl parc natural. Cun la fusiun da cumegns tgi è antrada an vigour igl 2016 è sa midada la situaziun. Cugl contract tgi vign ossa an votaziun, stò igl antier territori digl cumegn da Surses esser integro aint igl perimeter digl parc.

Igl turissem d'anviern ò ena gronda muntada economica an nossa val. Perchegl on igls acziunaris da maiortad dallas pendicularas da Savognin ma er ena part dalla populaziun opponia cunter la cundiziun da stueir integrar igl territori da skis da Savognin aint igl perimeter digl parc. Per evitar tgi la dumonda digl territori da skis metta la populaziun sen ena deira prova e tgi las votantas ed igls votants deian na alla prolunga digl contract digl parc, ò la suprastanza communal evaluo opziuns. An collaboraziun cun l'Uniun Parc Ela ed igl sustign digl Uffezi per la nateira ed igl ambiaint digl Grischun UNA è nia inoltro agl Uffezi federal d'ambiant UFAM, tgi è responsabel per igls parcs naturels an Svizra, la dumonda da pudeir scloder igl territori da skis digl perimeter digl parc. Chella dumonda ò igl UFAM nego alla basa d'art. 19 alinea 1 e 2 dall'ordinaziun davart igls parcs. Er las intervenziuns digls dus cunsigliers digls cantuns digl Grischun directamaintg tar igls uffezis responsabels a Berna, on betg purto igl success giavischia.

Per tala raschung ò la suprastanza communal decidia - scu menziuno soura - d'integrar ena clausula da sorteida aint igl contract digl parc. Chella fixescha, tgi igl cumegn pò sortair digl parc an terma da 6 meis sen la fegn d'en onn calendaric, schi en project d'investiziun vign impedia cumprovadamaintg perveia dalla appartenenza agl parc natural Parc Ela. Igl ulteriours cumegns digl parc on accepto chella clausula da sorteida ed er igl UFAM ò approvo ella. Igl responsabels digl parc èn pero persvadias tgi chella clausula da sorteida vigna mai duvrada. Er las temas, tgi las organisaziuns per la protecziun digl ambiant vegian automaticamaintg igl dretg da far opposiziun cunter projects d'infrastructura, schi igl territori da skis seia aint igl perimeter digl parc, èn per la suprastanza betg fundadas. Schi vo per la protecziun dalla nateira e dalla patria, per dumondas digl ambiant, intervenziuns da planisaziun, problems cun igl gôt, cun paleis ed uscheia venavant, èn las organisaziuns per la protecziun digl ambiant gio ossa legitimadas d'inoltrar protestas. Cun oters plets, sch'igl territori da skis è aint igl parc u betg, meida navot. Las organisaziuns organisaziuns per la protecziun digl ambiant èn an mintga cass legitimadas d'inoltrar protestas cunter projects d'infrastructura.

Svilup digl parc

Igl Parc Ela è sa sviluppo plaschevlamaintg bagn igls davos onns. Giasts ed indigens, pero er la nateira e cuntrada profiteschan digls numerous projects dall'Uniun Parc Ela. Ampremas temas, tgi en parc natural regiunal magna a restricziuns ed impedimaints, èn betg sa verifitgeidas ni aint igl Parc Ela ni ainten egn digls oters 15 parcs natural svizzers. Anzi, er tar nous ò igl Parc Ela savia metter an muvimaint bler, tgi fiss betg sto pussebel sainza igl parc natural.

L'Uniun Parc Ela è sa sviluppada ad ena pitschna interpresa tgi mossa or en budget annual da radond 2.2 miu. francs e porscha radond 10 piazzas cumplagnas.

Malgro igl svilup positiv dattigl anc bler da far aint igl Parc Ela. L'Uniun Parc Ela ò constato tranter oter en ulterior basigns d'ager segl sectour dall'economia: tar la producziun e commerciali-saziun da products regional, ed er tar la preschientscha comunabla sen la fiera turistica dattigl anc pussebladads d'antradas betg nizigeidas. Accents supplementars vot igl Parc Ela metter igls proxims onns er tar la promoziun dalla cultura e per manar ansemen la gliout, las vischnancas e vals.

La prolunga digl contract digl parc porta nigns disavantatgs

Sen fundamaint dallas expectoraziuns menziunadas soura è la suprastanza persvadeida, tgi la commembranza agl Parc Ela, cun integrar igl antier territori communal, vot deir inclusivmointg igl territori da skis dallas pendicularas da Savognin, ò nigns disavantatgs, ni per igl cumegn ni per las pendicularas u la mastranza locala. Ord sia vista dattigl percheigl nigns muteivs objectivs da refusar igl contract digl parc 2022-2031.

Igl mument tgi igl preschaint messadi è nia redigia on igls cumegns Alvra, Farrera e Tavo gio approvo igl contract digl parc 2022-2031.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'acceptar igl contract digl Parc Ela per igls onns 2022-2031.

Approvaziun digl preventiv 2021

La suprastanza communal e la cumischung da gestiun on tracto manedlamaintg igl preventiv 2021 e pon Az sottametter igl preventiv annual digl 2021. Chel è angulivo e corresponda agls prancepis dalla gestiun digls credits budgetars e dalla contabilitad. El sa restranscha sen igl necessari ed è nia elaboro an detagl.

Preventiv digl chint economic

Risguardond igl madem pe da taglia communal scu igls davos onns, mossa igl preventiv digl chint economic or expensas da fr. 32'489'250.00 ed antradas da fr. 32'523'250.00. Cotras sa resulta en surple d'antradas da fr. 34'000.00 tar en'atgna finanziaziun da fr. 1'536'300.00.

Preventiv digl chint d'investiziun

Tenor igl preventiv digl chint d'investiziun èn planisadas investiziuns nettas da fr. 8'777'150.00. Ainten chel import èn cuntigneidas angal anc las contribuziuns da promoziun tgi vignan spitgeidas e tgi èn gio neidas concedeidas an import da fr. 725'000.00. Igl deficit da finanziaziun monta a 7.2 milliuns francs.

Indicatours da finanzas

Tar igls indicatours ègl d'observar l'atgna finanziaziun. Cun 18% è igl grad dall'atgna finanziaziun fitg bass, chegl tgi magna ad ena reducziun dalla facultad resp. debitaziun nova. Igls projects digl 2020 betg realisos e spustos; igls amprests tgi èn betg scrudos per hotels; scu er igls bungs resultats digls onns precedents, lubeschon pero da realisar igls projects d'investiziun planisos pigl 2021.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza communal e la cumischung da gestiun proponan alla radunanza communal d'approvar igl preventiv 2021, tgi cumpeglia igl chint economic ed igl chint d'investiziun, risguardond las clausulas da bloccada.

Fixaziun digl pe da taglia communal pigl onn 2021

La radunanza communal a da fixar mintg'onni igl pe da taglia communal per la taglia d'antrada e per la taglia da facultad. Siva dalla fusiun vign applitgia igl pe da taglia da 100% dalla taglia cantunala simpla. Tar igl budget 2021 è puspe nia calculo cun igl madem pe da taglia, considerond las grondas investiziuns planisadas e l'intschertezza davart las consequenzas dalla pandemia da corona (Covid-19) sen l'economia ed an chel senn er sen las finanzas communalas.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal a da fixar igl pe da taglia pigl onn 2021 scu anfignen ad a cò sen 100% dalla taglia cantunala simpla.

Project d'investiziun «sanaziun digl reservuar a Sur»:

dumonda per credit d'object da fr. 1'340'000.00

La vischnanca da Sur posseda en agen provedimaint d'ava da beber. Las tschaffadas dalla funtanga cugls tumbigns da funtanga appartenents, respectiv reservuars, sa cattan sen l'Alp Flex. L'ava tschaffada vign manada aint igl reservuar sur vischnanca sur en conduct da funtanga cun divers tumbigns per redutgier la pressiu. Davent digl reservuar magna ena lengia da pressiu aval ed alimainta la reit digl provedimaint d'ava da beber ed igl indrez da hidrants ainten la vischnanca da Sur.

Igl edifezi existent digl reservuar è nia construia igl 1935 e corresponda betg ple allas preteisas odiernas d'en provedimaint dad ava da beber. Ena sanaziun resp. renovaziun è urgentamaint necessaria. Igl volumen d'accumulaziun existent è restranschia, cunzont igl volumen per ava da stidar fi corresponda betg allas pretensiuns digl cantun per garanteir ena siertad da stidar suffizainta. Per chels muteivs ègl planiso da biagier en reservuar nov cun en cuntign d'accumulaziun da 200 m³ (150 m³ reserva per ava da stidar / 50 m³ reserva per ava d'adiever). Igl li digl reservuar projecto risguarda igl migler pussebel igls aspects digl ambiaint. Igl edifezi existent vign siva disfatg.

Las lengias tar las funtangas èn neidas renovadas parzialmaintg aint igl passo. Uscheia sa catta la gronda part dallas lengias d'affluenza da total ca. 2 km an en bung stadi. Basigns da renovar è angal la part giudem, a parteir digl tumbign per redutgier la pressiu a Vanastg anfignen tar igl reservuar, cun ena lunghezza projectada da ca. 465 m. Planisada è ena lengia da polietilen sot tera cun ena dimensiun da 160 mm. Tot igls tumbigns per redutgier la pressiu, cun excepziun da chel a Crap Neir sot las tschaffadas da funtanga, pon neir disfatgs.

Igls tumbigns da funtanga/reservuars dallas tschaffadas da funtanga correspondan per gronda part betg ple allas directivas per stabilimaints digl provedimaint dad ava da beber e ston neir renovos. Tot igls edifezis vignan ramplazzos da recipiaints prefabritgias.

Igls costs totals montan tenor stema a 1.34 milliuns francs (incl. TPV). Digl Uffezi federal d'agricultura (UFAG), digl Uffezi per la nateira ed igl ambiaint digl Grischun (UNA) e dalla Sieranza da bietgs digl Grischun (AEG), pò neir chinto cun contribuziuns da total da 0.73 milliuns francs. Uscheia restan agl cumegn costs nets da 0.61 milliuns francs.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 1'340'000.00 per la sanaziun digl reservuar a Sur. La suprastanza vign incumbensada a madem taimp cun l'execuziun.

Project d'investiziun «sanaziun dalla veia naziunala e passape a Rona (etappa Mulegn)»: dumonda per credit d'object da fr. 290'000.00

Igl cantun Grischun ò sano igls davos onns dad ena vart la veia cantunala an vischnanca da Rona inclus la punt agl Ragn digl Plaz, scu er sano e schlargea dall'otra vart an etappas igl toc actual dalla veia «Bovas da Rona», per satisfar agl traffic tgi crescha ad en crescher. Ansemen cun las sanaziuns èn neidas sanadas mintgamai er las lengias d'ovras digl cumegn. I resta ossa anc igl toc damez davent dalla part da vischnanca a Mulegn anfignen tar la punt dasper igl Ragn digl Plaz. Chella part vign sanada igl 2021. Cunchegl tgi sa tracta d'ena veia naziunala, schea la cumpetenzza per l'execuziun dallas lavours tar igl Uffezi federal da veias (UVIAS/ASTRA). Las lavours vignan exequeidas digl Uffezi da construcziun bassa digl Grischun per incumbensa digl UVIAS.

An connex cun chellas lavours vign igl cumegn a sanar las lengias d'ovras existentas e per part er a las optimar. Per muteivs da siertad vign ultra da chegl er fatg da nov en passape anfignen la part dalla vischnanca a Mulegn. Chegl è en giaveisch gio dad onns annò digls residents e possessours pertutgias.

La part digls costs digl cumegn per las lavours preveidas monta tenor stema a fr. 290'000.00 (veia/passape: fr. 170'000.00; provedimaint d'ava: fr. 60'000.00; ava persa: fr. 15'000.00; ovra electrica: fr. 45'000.00).

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 290'000.00 per la sanaziun dalla veia naziunala e la construcziun digl passape a Rona. La suprastanza vign incumbensada a madem taimp cun l'execuziun.

**Project d'investiziun «sanaziun Veia Dual a Riom» (1. etappa):
dumonda per credit d'object da fr. 620'000.00**

La veia communal Dual a Riom colliescha la veia da Chirgela tgi magna da Savognin anfignen ainten la veia cantunala tar la piazza da vischnanca a Riom. La veia è an en fitg schlet stadi ed ena sanaziun è urgentamaintg basignevla. Ansemen cun la veia vignan er sanadas las lengias existentas dallas ovras communalas. Igl costs da chellas lavours montan a fr. 620'000.00 (veia: fr. 345'000.00; aquaduct: fr. 135'000.00; canalisaziun: fr. 45'000.00; ovra electrica: fr. 95'000.00).

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 620'000.00 per sanar la Veia Dual a Riom. A madem mument vign la suprastanza incumensada cun l'execuziun.

**Project d'investiziun «surpiglier e sanar Veia Segantini a Savognin»:
dumonda per credit d'object da fr. 250'000.00**

La veia communal Veia Segantini a Savognin colliescha igl Stradung a Son Mitgel cun la Veia Sur Ual. Igl mument è la Veia Segantini anc an possess privat. Savens vign ella pero er utilisada dalla communitad ed igl cumegn ò per tal muteiv gio da divers onns surpiglia da rumager la neiv. Per migliurar chesta situaziun malcuntantevla eneda per adegna, è igl cumegn pront da surpiglier sainza costs la veia existenta. Igl possessours èn pronte da surdar la veia agl cumegn. La veia è fitg mal an rap ed ena sanaziun è stringentamaintg basignevla. Ansemen cun la veia vignan er sanadas las lengias existentas dallas ovras communalas.

Igl costs dallas lavours preveidas montan tenor ena stema a fr. 250'000.00 (veia: fr. 115'000.00; aquaduct: fr. 60'000.00; canalisaziun: fr. 25'000.00; ovra electrica: fr. 50'000.00).

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 250'000.00 per sanar la Veia Segantini a Savognin. A madem mument vign la suprastanza incumensada cun l'execuziun.

**Project d'investiziun «sanaziun digl bietg polivalent Grava a Savognin»:
dumonda per credit d'object da fr. 280'000.00**

Igl bietg polivalent Grava cun l'abitaziun digl pedel a Savognin è nia construa la mesadad digls onns otganta. Igl bietg è anc an en bung stadi da construcziun. Per tg'igl bietg corresponda er an futur allas preteisas actualas less la suprastanza far diversas lavours da mantignamaint e sanaziun. Las lavours suandontas èn preveidas:

- sanaziun dallas fanestras dall'abitaziun digl pedel	fr.	25'000.00
- sanaziun dallas fanestras Sala Grava	fr.	70'000.00
- sanaziun dalla tecnica da scena Sala Grava	fr.	90'000.00
- sanaziun dallas gardarobas e duschas dalla sala da gimnastica	fr.	75'000.00
- direziun dallas lavours/divers/reserva	fr.	20'000.00
Total	fr.	280'000.00

Chellas lavours pon neir exequeidas independentamaintg dalla decisiun pendent davart la renovaziun dalla tgesa da scola primara a Grava resp. construcziun d'ena nova tgesa da scola a Savognin.

Proposta dalla suprananza communal:

La suprananza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 280'000.00 per sanar igl bietg polyvalent Grava a Savognin. A madem mument vign la suprananza incumensada cun l'execuziun.

**Project d'investiziun «renovaziun dallas cumbinaziuns d'apparats da colliamaint da tensiun bassa e digl sistem da direcziun digls process»:
dumonda per credit d'object da 1'100'000.00 fr**

La serenera Sotgôt ainten la zona d'industreia Gravas a Cunter è neida construeida igl onn 1974. Ainten chel stabilimaint vignan tractadas tot las avas persas da Rona angiu anfignen Salouf inclusivamaintg tot las culegnas da vacanzas. En'amprema sanaziun/optimizaziun è stada igls onns 1989/90 ed ena sagonda pi gronda igls onns 2004 anfignen 2007.

La SPS installada (regulaziun cun accumulatoirs programmabels) e cumponentas d'implants electricas èn pitost viglias ed èn per part gio neidas installadas tar la construcziun dalla serenera. Per part ègl er betg ple pussebel da survagneir tocca da reserva. Chegl vala cunzont per la SPS, damaias chellas cumponentas tgi èn essenzialas pigl decurs optimal digls process. Cun aveir adegna puspe incaps ed interrupziuns dallas regulaziuns, ègl taimp da renovar tot chellas installaziuns. Las maseiras èn basignevas per sierar la valour digl stabilimaint, per manar igl implant da moda sieira ed economica ed er per saveir garanteir las cundiziuns d'inducziun tenor l'ordinaziun davart la protecziun dallas avas.

Igl project cumpeggia da sanar e renovar tot las apparatusas NSSK (cumbinaziuns d'apparats da colliamaint da tensiun bassa) cun installar SPS moderns e cun ferma prestaziun, pinavant apparats da siertad e protecziun ed apparats da cumond per tot igls agregats. Ultra da chegl vign la tecnica da misiraziun pi viglia ramplazzada d'ena nova. Igl costs totals per la sanaziun e renovaziun montan tenor ena stema a fr. 1'100'000.00. Las lavours vignan fatgas an dus etappas (fr. 600'000.00 igl onn 2021 e fr. 500'000.00 igl onn 2022).

Proposta dalla suprananza communal:

La suprananza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit da fr. 1'100'000.00 per sanar e renovar la serenera Sotgôt, scu menziuno soura. A madem mument vign la suprananza incumensada cun l'execuziun.

Fixaziun dallas quotas per la vendita d'immobiglias ad esters pigl onn 2021

Tenor lescha federala pertutgont igl aquist d'immobiglias antras esters (LAIE) on igls cumegnns da fixar las quotas correspondentas. Pigl noss cumegn eran chellas anfignen ossa scu suonda:

- quota per la vendita tar surbiageidas cumpletas: 100%
- objects singuls da vendaders svizzers: ea
- vendita da sagondas abitaziuns (dad esters ad esters): ea

Proposta dalla suprananza communal:

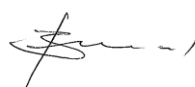
La suprananza propona alla radunanza communal da mantigneir las quotas actualas er pigl onn 2021.

Tinizong, igls 16 da november 2020

Per la suprananza communal Surses:

Leo Thomann
mastral

Beat Jenal
canzlist